

Enhed
Center for Handicap
og Psykisk Sårbarhed

Sagsnr.
2017 - 2345

Dato
09-03-2017

Bilag 1: Baggrundsnotat om tidlige indsatsprogrammer for børn og unge med kognitive udfordringer

Baggrund

Dette baggrundsnotat indgår som bilag i besvarelsen af Social-, Indenrigs- og Børneudvalgets spørgsmål 268 om, hvilke tidlige indsatsprogrammer for børn og unge med kognitive udfordringer, der findes. Spørgsmålet er stillet den 24. februar 2017 efter ønske fra Marianne Jelved.

Notatet bidrager med information om tidlige indsatsprogrammer, der vedrører børn og unge med kognitive udfordringer, som indgår i Socialstyrelsens arbejde med at udvikle og udbrede viden om virkningsfulde indsatser. I notatet forstås børn og unge med kognitive udfordringer som en relativt bred målgruppe af børn og unge med opmærksomhedsforstyrrelser, herunder primært ADHD og autisme.

Med satspuljeaftalerne er der gennem en årrække afsat midler til forældretrænings- og mestringsinitiativer for bl.a. børn og unge med kognitive udfordringer. Senest er der i satspuljeaftalen for 2015 - 2018 afsat 16 mio. til at styrke viden og udbredelse af forældreprogrammer og andre tidlige familierettede indsatser til børn og unge med udadreagerende adfærd, herunder børn og unge med ADHD. I satspuljeaftalen for 2014 - 2017 blev der afsat 40,5 mio. til mestringsstøtte til familier med børn med handicap, som har til formål at udvikle og udbrede forældretræningsindsatser og anden støtte til forældre med børn med fysiske, kognitive og psykiske handicap.

Tidlige indsatsprogrammer er typisk målrettet forældre til barnet eller den unge, mens andre indsatser har et bredere helhedsorienteret sigte, som omfatter flere aspekter omkring den enkelte familie. I det følgende gives en kort beskrivelse af relevante tidlige indsatsprogrammer for børn og unge med kognitive udfordringer, som indgår i Socialstyrelsens arbejde. Mange af indsatsprogrammerne har en bredere målgruppe, men kan også komme børn og unge med kognitive udfordringer til gavn.

Forældreprogrammer

Forældreprogrammer har vist en positiv effekt som en tidlig forebyggende indsats i familier i forhold til at reducere problemskabende adfærd hos børn med bl.a. kognitive funktionsnedsættelser.

Forældreprogrammerne er baseret på en antagelse om, at ændringen i kvaliteten i forældre-barn relationen vil styrke barnets evne til at kontrollere impulser, oppositionel og aggressiv adfærd og derved på længere sigt medvirke til at hindre sociale problematikker. Programmerne har desuden til hensigt at ændre familiesamspillet samt guide forældrene i deres generelle opdragelsespraksis, således at programmerne opnår en vedvarende positiv effekt hos barnet eller den unge.

Der findes en vifte af forskellige forældreprogrammer, som fx kan have karakter af forældrekurser i grupper, hjemmebesøgsordninger, individuel forældretræning samt kombinerede førskole- og forældreprogrammer.

Socialstyrelsen har gennem en årrække arbejdet med tilpasning og udbredelse af flere forældretræningsprogrammer. Programmerne De Utrolige År (DUÅ) og Parent Management Training – Oregon (PMTO) er indenfor de sidste år tilpasset de specifikke udfordringer, som typisk gør sig gældende for børn og unge med ADHD. Pr. december 2016 tilbyder 29 kommuner PMTO, og 35 kommuner tilbyder DUÅ. Disse tal er dog ikke repræsentative for, hvor udbredte programmerne er i forhold til målgruppen, og skal derfor tolkes med varsomhed.

Socialstyrelsen peger endvidere på programmerne Kærlighed i Kaos og New Forrest Parenting Programme, som begge er udviklet specifikt til familier, hvor et barn har ADHD. Begge programmer er afprøvet og dokumenteret i Danmark og tilbydes i dag i regi af dels ADHD-foreningen og dels på Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center - Risskov.

Andre initiativer som omhandler tidlige indsatsprogrammer

En hel familie

I inspirationsmaterialet "En hel familie" sætter Socialstyrelsen fokus på tidlige og forebyggende familierettede indsatser, som danske kommuner kan tage i brug for at støtte op om hele familien til børn med funktionsnedsættelse. Indsatserne er med god erfaring afprøvet i danske kommuner. Nogle indsatser er bevilget efter Servicelovens § 11, der netop giver kommunerne mulighed for at sætte ind tidligt, og hvor familierne bliver inddraget i planlægningen af eget forløb.

Målgruppen for indsatserne er familier med børn med kognitive, psykiske og fysiske funktionsnedsættelser.

"En hel familie" er en del af Socialstyrelsens program om "Mestringsstøtte til familier med børn med handicap". Programmet har til formål at styrke familiernes mestring og dermed ruste familierne til at håndtere de psykologiske og sociale udfordringer, der ofte følger med, når man har et barn med funktionsnedsættelse.

"En hel familie" er beskrevet nærmere på Socialstyrelsens hjemmeside:

<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/born-med-funktionsnedsaettelser/inspirationsmateriale-en-hel-familie>

Trænings- og habiliteringsindsatser til børn og unge med et betydeligt og varigt handicap

Socialstyrelsen udgav i 2015 inspirationshæftet: "Trænings- og habiliteringsindsatser til børn og unge med et betydeligt og varigt handicap", som sætter øget fokus på, hvordan barnet, forældre og det sociale system bedst kan samarbejde om at understøtte barnets udvikling med fokus på øget mestring.

Hæftet understøtter den vejledning, som forældre til børn med handicap har brug for fx i forhold til at få kendskab til tilbuddene om hjælp på tværs af sektorer. Omdrejningspunktet i hæftet er samarbejde mellem forældre og personale i fx kommuner og dagtilbud, og det tilbyder viden om gode tværfaglige og helhedsorienterede tilbud, som understøtter samarbejdet med forældrene. Fokus er på de kommunalt forankrede dag- og klubtilbud efter § 32. stk. 1 og 2 samt § 36.

Formålet med inspirationshæftet er at inspirere kommunerne til at sammensætte og give børn med nedsat funktionsevne et trænings- og habiliteringstilbud inden for Servicelovens § 32 stk. 1 og 2 og § 36, som imødekommer barnets behov og understøtter samarbejdet mellem kommune, tilbud og forældre.

Desuden giver inspirationshæftet konkrete eksempler på, hvordan forældre kan inddrages i forhold til at sætte mål for børnene og i forhold til at understøtte indsatsen i hjemmet.

Inspirationshæftet kan læses og downloades på Socialstyrelsens hjemmeside:

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/traenings-og-habiliteringsindsatser-til-born-og-unge-med-et-betydeligt-og-varigt-handicap>

Referencer til mere viden om målgruppen og tidlige indsatser

Socialstyrelsen.dk og Vidensportalen.dk formidler viden om sociale indsatser, herunder også tidlige indsatser til målgruppen af børn og unge med kognitive udfordringer.

Nedenfor er listet referencer til mere viden om relevante målgrupper samt indsatser, der kan være relevante for målgruppen:

Viden om målgruppen

- Børn med angst, <https://vidensportal.dk/temaer/Born-med-angst>
- Børn og unge med opmærksomhedsforstyrrelser, <https://vidensportal.dk/temaer/Opmaerksomhedsforstyrrelser>
- Udadreagerende adfærd, <https://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd>
- Vidensnotat om mennesker med ADHD – sociale indsatser, der virker (2014) , <https://vidensportal.dk/handicap/Mennesker-med-ADHD/mennesker-med-adhd>
- Vidensnotat om mennesker med autisme – sociale indsatser, der virker (2014), <https://vidensportal.dk/handicap/Mennesker-med-Autisme/mennesker-med-autisme>

Viden om indsatser

- De Utrolige År (DUÅ) - forældreprogrammet Basic førskole, <https://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd/indsatser/de-utrolige-ar-foraeldreprogrammet-basic-forskole>
- Kognitiv adfærdsterapi og angst, <https://vidensportal.dk/temaer/Born-med-angst/kognitiv-adfaerdsterapi-og-angst>
- Kærlighed i Kaos (KIK), <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/dokumenterede-metoder-born-og-unge/om-dokumenterede-metoder/metoden-kik> & <https://vidensportal.dk/temaer/Opmaerksomhedsforstyrrelser/indsatser/kaerlighed-i-kaos>
- Materiale om Parent Management Training – Oregon (PMTO), <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/dokumenterede-metoder-born-og-unge/om-dokumenterede-metoder/pmto/materiale>
- National ADHD-handleplan - det sociale område. National ADHD-Handleplan - Pejlemærker, anbefalinger og indsatser på det sociale område (2013), <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/national-adhd-handleplan>
- New Forrest Parenting Program (NEPP), <https://vidensportal.dk/temaer/Opmaerksomhedsforstyrrelser/indsatser/nfpp-new-forrest-parenting-program>
- Tidlig Indsats - Livslang Effekt, <https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/om-tidlig-indsats-livslang-effekt/tidlig-indsats-livslang-effekt>
- Tidlig indsats med forældreprogrammer, <https://vidensportal.dk/temaer/kriminalitet/indsatser/tidlig-indsats-med-foraeldreprogrammer-nedsaetter-risiko-for-kriminalitet-senere-i-livet>